

**Recenzja publikacji (*Investigationes Linguisticae*, Instytut
Językoznawstwa UAM, v. XXXVIII, 56 str.) zawierającej dyskusję nt.
dzieła *Język w refleksji teoretycznej. Przekroje historyczne* (autorzy:
prof. Andrzej Bogusławski i Ewa Drzazgowska, t.1 i 2, KLF, UW,
Warszawa, 2016)**

Wiaczesław Nowikow

Przekazany mi do recenzji tekst jest sui generis stenogramem dyskusji na temat monografii prof. Andrzeja Bogusławskiego i dr Ewy Drzazgowskiej, która odbyła się na Sympozjum poświęconym temu dziełu zorganizowanym przez Instytut Językoznawstwa UAM i Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauki. Inicjatorami Sympozjum byli prof. Jerzy Bańczerowski i prof. Władysław Zabrocki.

Jak nadmieniam we wstępie prof. Jerzy Bańczerowski, celem publikacji było zapoznanie czytelników z dyskusją, „która wywiązała się podczas sympozjum poświęconego dziełu *Język w refleksji teoretycznej. Przekroje historyczne*. (Warszawa 2016) autorstwa profesora Andrzeja Bogusławskiego i doktor Ewy Drzazgowskiej”. Monografia liczy 856 i poświęcona jest dziejom nauki o języku w okresie od starożytności do pierwszej połowy XX w. włącznie.

Wspomniane wyżej sympozjum odbyło się w Poznaniu 30 listopada 2016 r., a jego program przewidywał m. in. udzielenie odpowiedzi Autorów na pytania skierowane do nich wcześniej w formie pisemnej. Na treść publikacji składają się zatem pytania uczestników i odpowiedzi Autorów w.w. monografii. Należy od razu podkreślić, iż chodziło o dzieło wybitne, które było nominowane w 2017 r. do Nagrody im prof. Tadeusza Kotarbińskiego przyznawanej na Uniwersytecie Łódzkim (zgłoszono 56 prac, nominowano 5).

Jak podkreśla prof. Bańczerowski, monografia ma wybitny charakter metateoretyczny, ponieważ przedstawia różne teorie językoznawcze i odpowiadające im modele rzeczywistości językowej. Jest to o tyle istotne, iż wyniki badań językowych zależą w dużym stopniu od stosowanych metod i aparatu pojęciowego.

Można zatem mieć nadzieję, że zarówno monografia prof. Bogusławskiego i dr Drzazgowskiej, jak i przeprowadzone na temat tego dzieła sympozjum poznańskie przyczynią się do pobudzenia refleksji na temat języka i dziejów językoznawstwa w środowiskach uniwersyteckich, zajmujących się tą problematyką.

Niniejsza recenzja dotyczy jednak nie wspomnianego wyżej dzieła, lecz publikacji na jego temat, która powstała na skutek sympozjum zorganizowanego w Poznaniu. Przejdźmy zatem *ad rem*.

Publikacja z *Investigationes Linguisticae* składa się z wstępnego przemówienia prof. Jerzego Bańczerowskiego, rozdziału 0.1. „Głosy w dyskusji” (21 osób, ss. 4-37), rozdziału 0.2. „Odpowiedzi Autorów” (prof. Andrzej Bogusławski i dr Ewa Drzazgowska, ss. 38-56). Ponad połowę publikacji stanowią zatem wystąpienia i pytania uczestników sympozjum, którzy reprezentują największe

polskie uniwersytety (prof. Wojciech Chlebda także Komitet Językoznawstwa PAN).

Trudno wymienić w tak krótkiej recenzji wszystkich uczestników, a także przedstawić w całej rozciągłości wszystkie poruszane zagadnienia. W tej sytuacji siłą rzeczy muszę ograniczyć się do wymienienia kilku istotnych kwestii omawianych w trakcie sympozjum, które znalazły swoje odbicie w rozdziale 0.1. recenzowanej publikacji. Uczestnicy wykazali zainteresowanie m. in. rozróżnieniem „relatywizm językowy vs. relatywizm lingwistyczny”, problematyką zmian językowych, rozwojem teorii językoznawczej w XXI w., relacjami między abstrakcją a konkretem, zagadnieniem konieczności w odniesieniu do elementów językowych, koncepcją znaczeń ogólnych i redundantności fleksji, związkiem kryterium naukowości ze stosowaniem procedury wyjaśniania. Wielokrotnie podnoszono także kwestię większego wykorzystania dorobku językoznawców szeroko pojętego Wschodu (staroindyjskich, arabskich, chińskich). W niektórych wypowiedziach pojawiała się problematyka konkretnych zjawisk, klas i kategorii leksykalnych i gramatycznych, np. takich jak homonimia, przypadek, przyimki, słowniki chronologizujące, relacje między akcentem zdaniowym a kategorią gramatyczną (problem emfazy) itd.

Rozdział 0.2. „Odpowiedzi Autorów” składa się z dwóch głównych części: odpowiedzi prof. Bogusławskiego (ss. 38-51) i odpowiedzi dr Drzazgowskiej (ss. 51-56), przy czym komentarze prof. Bogusławskiego zawierają trzy podrozdziały. Najobszerniejszym jest pierwszy zatytułowany „Sprawy ogólnometodologiczne i historyczne” (ss. 40-45), w którym Autor, dziękując uczestnikom sympozjum za wykazane zainteresowanie i cenne uwagi, ustosunkował się m. in. do takich spraw jak kontemplacyjny charakter badań nad językiem, ograniczony zasięg związków przyczynowych w przypadku zmian językowych, ważna rola konieczności w języku, kierunki rozwoju językoznawstwa w XXI w. W tym ostatnim przypadku (odpowiedź na pytanie prof. Stalmaszczyka), zdaniem prof. Bogusławskiego, dominującym trendem będzie formalizacyjny „zmierzający do podniesienia standardów naukowych, tzn. logicznych, w językoznawstwie” (s. 43). Przy czym towarzyszyć temu będzie stopniowy „zmierzch kognitywizmu”. Prof. Bogusławski uważa, iż niektórym pracom kognitywistycznym będzie nadany status „parapsycholingwistycznej eseistyki” (s. 43).

W podrozdziale drugim, najkrótszym, zatytułowanym „Sprawy szczegółowo-metodologiczne” (ss. 45-46) prof. Bogusławski podziękował prof. Bieleckiemu i dr Kornatowskiemu za poczynione przez nich obserwacje i na ogół pozytywnie ustosunkował się do ich propozycji.

Natomiast w podrozdziale trzecim, mającym tytuł „Możliwe uzupełnienia lub proponowane modyfikacje odnoszące się do fragmentów historii myśli językoznawczej w dyskutowanym opracowaniu” (ss. 46-51), prof. Bogusławski wyraził podziękowania i ustosunkował się do obserwacji i propozycji, które nie zostały skomentowane w podrozdziale pierwszym „Sprawy ogólnometodologiczne i historyczne” (ss. 40-45). Zakres tych sugestii i postulatów trafnie oddaje tytuł podrozdziału.

W części drugiej rozdziału 0.2. dr Ewa Drzazgowska, dziękując gospodarzom sympozjum, uczestnikom i prof. Andrzejowi Bogusławskiemu, przedstawiła *sui generis* uzupełnienie odpowiedzi swojego przedmówcy. Chodzi tu przede wszystkim o odpowiedzi profesor Górskiej, profesorom Bańcerowskiemu, Zabrockiemu, Mejorowi, Bieleckiemu i doktorowi Lipnickiemu. Komentarze dr Drzazgowskiej dotyczyły przede wszystkim takich zagadnień jak związek badań

Recenzja publikacji (Investigationes Linguisticae, Instytut Językoznawstwa UAM, v. XXXVIII, 53 str.) zawierającej dyskusję nt. dzieła Język w refleksji teoretycznej. Przekroje historyczne (autorzy: prof. Andrzej Bogusławski i Ewa Drzazgowska, t.1 i 2, KLF, UW, Warszawa, 2016), Wiaczesław Nowikow

nad językiem z życiem, procedury badawcze jako kryterium naukowości od starożytności do XIX w., stosunek do „językowego obrazu świata” (w tym do teorii Whorfa) z zaznaczeniem, iż językowe kategoryzacje świata dotyczą przede wszystkim sfery leksykalnej, użycia literalne i nieliberalne, omówienie badań indyjskich (określenie „ubóstwienie” mowy, Mimansa vs. Rygweda itd.)

Reasumując, chcę podkreślić, iż mamy do czynienia z bardzo oryginalną, niezwykle publikacją o dużych walorach naukowo-poznawczych, która powinna zainspirować językoznawców reprezentujących bardzo różne języki, pobudzając ich do krytycznego i twórczego myślenia. Recenzowana publikacja spełnia też zaszczytną rolę zachęcenia badaczy i też studentów do zapoznania się z jednym z najwybitniejszych dzieł polskiego językoznawstwa XX–XXI ww. Gorąco popieram wydanie zrecenzowanego przeze mnie tekstu.

Łódź, 5 listopada 2018 r.

Prof. zw. dr hab. Wiaczesław Nowikow (Uniwersytet Łódzki), członek-
korespondent Królewskiej Akademii Hiszpańskiej (RAE)